

ΕΡΓΗΣΙΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν).

Πάντα τὰ πλούτη τοῦ βασιλείου αὐτοῦ, ἐκτεινόμενου μέχρι τῆς Ἰδης, συνέρρεον εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον αὐτοῦ, τοὺς θεοὺς δὲ ἐξένιζεν ἐπὶ τῆς νεφελώδους κορυφῆς τοῦ Σιπύλου. Ὡς ἴχνη καὶ μαρτύρια τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐδεικνύοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁ τάφος τοῦ Ταντάλου καὶ ὁ θρόνος τοῦ Πέλοπος, ἐν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων βασιλικῶν περιπτέρων, ὅθεν τὸ βλέμμα περιβάλλει εὐρὺ πανόραμα. Ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ Ταντάλου καὶ ἡ αἰφνιδία αὐτοῦ πτώσις κατέλαβον τὴν φαντασίαν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος, οἱ ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις δὲ παραχθέντες μῦθοι κατέλιπον αὐτοῖσι αὐθεντικὸν τινα τύπον, ὁρμωμένον σήμερον ἐτι εἰς διῶρον ἀπὸ τῆς Μαγνησίας ἀπόστασιν· εἶναι οὗτος ἀνάγλυφον τι ἐπὶ τῆς λελαξευμένης παρειᾶς τοῦ βράχου, παριστὰν γυναῖκα καθήμενην, κεκλιμένην πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐν στάσει λύπης καὶ λουόμενην ὑπὸ τοῦ ἀπὸ τῶν χιόνων ἀποστάζοντος ὕδατος. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο παρίστησι τὴν Νιδὴν, τὴν Ὀρειάδα τῆς Φρυγίας, ἥτις ἐβόλεπε παίζοντα περὶ αὐτὴν τὰ φαιδρὰ αὐτῆς τέκνα καὶ τὰ θυάκια μέχρι τὰς ἡμέρας, καθ' ἣν πάντα ἀφῆρεσαν αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, ὥστε, ἀπολιθωθείσα ἐν τῇ μονήρει θλίψει αὐτῆς, παρέμεινε καταδικασμένη εἰς αἰώνια δόκηνα. Ἡ ἱστορία τῆς πτώσεως τοῦ Ταντάλου καὶ ἡ τοῦ βράχου, τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, παρίστησι συμβολικῶς τὰς ἀναμνήσεις, ἃς ἀναμφιδόλως κατέλιπον ἡφαιστειώδεις ἐκρήξεις, ἐπελθοῦσαι ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἑρμου, σεισμοί, ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐκμηδενίσαντες τὴν πολυτελεστάτην εὐδαιμονίαν. Αὕτη ἡ πόλις τοῦ Σιπύλου ἐξηφανίσθη ἐν τῇ ἀδύσῳ, ἐλώδης δὲ λίμνη σημεῖοι τὴν θέσιν, ἣν εἶχε καταλάβει.

Ἡ περὶ τοῦ Ταντάλου παράδοσις δὲν εἶναι μᾶλλον φαντασιώδης καὶ κενὴ πραγματικότητος ἢ ἡ περὶ τοῦ Δαρδάνου καὶ τοῦ Πριάμου. Ὑπῆρξεν ἐν προϊστορικῇ τινι ἐποχῇ βασιλεῖον τοῦ Σιπύλου, ἐκτεινόμενον πρὸς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης καὶ περιλαμβάνον λαὸν συγγενῆ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. Αὕτη ἡ Σμύρνη θεωρεῖτο ὡς ἱδρυμα τῶν Τανταλιδῶν. Ὑπῆρξεν αὐτοῖσι ἀκμαῖόν τι βασιλεῖον, οὗ τὴν εὐνμερίαν παρεσκεύαζεν ἡ γεωργία, ἡ μεταλλουργία, ἡ ἱπποφορβία καὶ ἡ ναυτιλία, ὅπερ δὲ, προσβληθέν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων γειτόνων, οἷον τῶν Δαρδάνων, στερηθὲν δὲ τῶν πόρων αὐτοῦ ὑπὸ φυσικῶν καταστροφῶν, κατέπεσε, μόνον ἐκ τῆς πτώσεως αὐτοῦ γνωσθὲν τοῖς Ἑλλήσιν, οὐδὲμίαν δὲ ἀξίαν λόγου ροπὴν ἐπὶ τῶν τυχῶν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ὅχον ἄλλην ἢ τὴν ἀπὸ τῶν μεταναστάσεων, ἃς ἡ πτώσις αὕτη προεκκάλεσεν.

Γ'.

Ἡ Λυκία.

Ἡ ἀρχαία παράδοσις συνίστησι στενὸν σύνδεσμον τῆς χερσονήσου τῆς Ἰδης καὶ τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνθα ἡ ἡπειρος προεκβάλλει ὁμοίως εἰς τὴν θάλασσαν χερσονήσόν τινα, στερεομένην ὑπὸ εὐρέος συνόλου ὑψωμάτων. Ἡ μεσάγια εἶναι ἐσχηματισμένη ὑπὸ τοῦ Ταύρου· τὰ ὕδατα, συλλεγόμενα ἐν ὑψηλαῖς κοιλάδι, καταπίπτουσιν ὡς χαρίεντες καταρ-

ράκται καὶ σχηματίζουσι ποταμούς, οἵτινες αὐλακοῦσι τὴν χθονοματωτέραν χώραν. Τὸ δὲ ἐπαυξάνον τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ἀλπίου τούτου τοπίου εἶναι τοῦτο, ὅτι τμήμα τῆς ὁροσειρᾶς, ἰδίᾳ δὲ τὰ ὄρη τῶν Σολύμων, εἶναι ἡφαιστειώδους φύσεως καὶ ἀναγκαιῶς προσέβαλλε τὴν φαντασίαν τῶν κατοίκων διὰ παραδόξων φαινομένων. Τὰ ὄρη ἐκτείνονται μέχρι τῆς θαλάσσης, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην γήινην παρυφὴν καταλείποντα μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ὕδατος, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ὁδὸς παρακτῖα, συνάπτουσα τὰ διήφορα τοῦ ἀλπιέδου σημεία· ἀνὰριθμοι ὅμως ὁρμίσκοι διακόπτονται τὸ κρημνώδες τῆς παραλίας, αἱ παρακείμεναι δὲ νῆσοι παρέχουσιν ὁρμους καὶ ἀγκυροβόλια εὐρέα.

Αἱ χώραι, εἰς ἃς οὕτως οἰκειῶς συνεισδύουσι τὰ ὄρη καὶ ἡ θάλασσα, προῆγον ἐξόχως τὴν ἀνάπτυξιν πάντων τῶν τῷ ἐλληνικῷ κόσμῳ ἀνγκόντων λαῶν, πληρέστατα δὲ δυνάμεθα ἐν τοῖς λαοῖς τούτοις νὰ τάξωμεν τοὺς Λυκίους.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ μόνον κεκραμένον τινὰ λαὸν ἐγνωσαν. Οἱ Φοίνικες ἐξεμεταλλεύοντο τὸν τῆς Λυκίας Ταύρον κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ τῆς Κιλικίας, ἐκ τε Συρίας δὲ καὶ Κιλικίας ἀφίκοντο αὐτόσε Σημίται, σχηματίζαντες πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν φυλὴν τῶν Σολύμων· ἄλλο ρεῦμα ἐπορεύθη διὰ τῆς σειρᾶς τῶν νήσων, τῶν δεσποζουσῶν τῆς Ρόδου, ἦσαν δὲ ἄνδρες ἐκ Κρήτης ἐλθόντες, καλούμενοι Τερμίλαι ἢ Τραμίλαι, σέδοντες δ' ὡς ἔθνικόν αὐτῶν ἦρωα τὸν Σαρπηδόνα. Οὗτοι βίᾳ κατέλαβον τὴν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν βράχων περιβαλλομένην χώραν, ἐπὶ τῶν δεσποζόντων δὲ τῶν κοιλάδων λόφων ἤγειραν τὰς ἀκροπόλεις αὐτῶν οὕτως ἀδιασείστως ἀσφαλεῖς, ὥστε αὐταὶ ἀντέσχον πρὸς πάντας τοὺς σεισμούς. Διὰ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐάνθου εἰσέβαλον οἱ Κρήτες εἰς τὴν Λυκίαν. Αὐτοῖσι πράγματι τὸ πρῶτον ἡ Ἀντὼ ἔτυχε φιλοξένου ὑποδοχῆς, ἐν τοῖς πλῆσιον Πατάροις ἰδρῦθη τὸ πρῶτον ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ θεοῦ τοῦ φωτός καὶ Λυκίου, κατὰ μικρὸν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς χώρας οὕτω τελειῶς ἐταυτίσθησαν πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ, ὥστε οἱ Ἕλληνες, εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν ὁποίων προσωρμίζοντο, ἐκάλουν αὐτοὺς, ὡς ἐκείνον, Λυκίους.

Οὕτως αὐτοῖσι, ὡς ἐν Τροάδι, ἐγένετο κρᾶσις τις διαφόρων λαῶν, οἵτινες, διὰ γῆς τε καὶ θαλάσσης ταυτοχρόνως εἰσβάλλοντες, ἐξήγειρον τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ παρήγαγον πρῶτόν τινα πολιτισμόν. Ὁ πολιτισμὸς οὗτος διαπιστοῦται πληρέστατα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν μνημείων τῆς τέχνης καὶ τῶν ἐπιγραφῶν. Τὸ λυκικὸν γλωσσικὸν ἴδιωμα ἀνίκει τῇ αὐτῇ τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ οἰκονεμία, τῇ τῶν ἀρίων γλωσσῶν, αἵτινες ἐξ Ἀρμενίας ἐπεξέτειναν τοὺς κλάδους αὐτῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐν τούτοις τοσοῦτον ἀπέχει τῆς ἐλληνικῆς, ὥστε ἀγεί ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ υπολάβωμεν τοὺς Λυκίους ὡς τινα τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς χερσονήσου ἀρίων φυλῶν¹. Ὅπως δὴποτε καὶ ἂν ἐξετάσῃ τις τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐνωρίτατα οἱ Λύκιοι εἶχον ἰσχυρὸν ναυτικόν, φαινόμενοι ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς ἐγγράφοις παρὰ τοῖς Δαρδάνοις, τῶν Ἑλλήνων δὲ θεωρούντων αὐτοὺς, ὡς καὶ τοὺς Δαρδάνους, ὡς λαὸν ὁμόφυλον καὶ ὁμότακτον, συναίσθημα προερχόμενον προδήλως ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, ὅτι οἱ Ἴωνες, ὅτε ἱδρυσαν τὰς δώδεκα αὐτῶν πόλεις, ἐξελέξαντο βασιλεῖς ἐκ Λυκίων καταγομένων².

Οἱ Λύκιοι ἐν πάσαις ταῖς περὶ αὐτῶν γνώσεσιν ἡμῶν ἐμφανίζονται ἡμῖν ὡς φυλὴ τῶν εὐγενεστάτων καὶ εὐφροδύτων ἐν τοῖς συγγενέσι τοῖς Ἑλλήσι ναυτικοῖς λαοῖς. Καίτοι διὰ τοῦ θόρου καὶ τῆς δεξιότητος αὐτῶν ἐγένοντο οἱ κράτιστοι ναῦται τοῦ Αἰγαίου, ταχέως ἀπέρριψαν τὸ ἔργον τῶν πειρατῶν, ὅπερ οὐδέποτε οἱ τῆς Πισιδίας καὶ τῆς Κιλικίας γείτονες αὐτῶν ἀπέμαθον. Τὸν πατριωτισμὸν αὐτῶν ἀπέδειξαν ἐν τοῖς ἡρωικωτάτοις ἀγῶσι καὶ ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ οἰκονομικοῦ βίου ἐμρόφωσαν εὐγενέστερα ἦθη, ἐν οἷς διαπρέπει κυρίως ὁ πρὸς τὴν γυναῖκα

1) Περὶ τῶν μύθων, τῶν ἀφορώντων εἰς τὸ Σίπυλον καὶ τὸν Τάνταλον, ἴδε Stark, *Niobe*, σ. 99 καὶ ἐξῆς, περὶ τῆς πόλεως δὲ τοῦ Σιπύλου καὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς Στράβωνας (σ. 58, 579). Ἀριστοτέλην, *Μετεωρ.*, Β', 8, Stark, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 404 καὶ ἐξῆς, καὶ *Aus dem Reiche des Tantalus und Cræsus*, 1872, σ. 12 καὶ ἐξῆς, G. Hirschfeld, ἐν τοῖς τοῦ Ἑρν. Κουρτίου *Beiträge zur Gesch. und Topographie Kleinasiens*, 1872, σ. 80.

1) «Διττοὶ Λύκιοι». Ἡβλ. Deimling, *Leleger*, σ. 99.

2) O Schmidt (*The Lycian inscriptions after the accurate copies of the late Augustus Schönborn*, 1868) ἀποδέχεται πρὸς τῆς πελασγικῆς ἐποχῆς μετανάστασιν Ἀρίων, ἐξ Ἀρμενίας ἐλθόντων εἰς τὴν μεσημβρινὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οἰκουμένην τότε ὑπὸ τῶν Σημιτῶν, θεωρεῖ δὲ τὴν λυκικὴν γλῶσσαν ὡς τὸ μεταξὺ τῆς βακτρίας καὶ τῆς ἐλληνικῆς διάμεσον.

3) Ἡρόδοτ., Α', 147.

σεβασμὸς αὐτῶν. Εἶναι τοῦτο εἰς τῶν εὐτυχῶν καρπῶν τῆς θρησκείας τοῦ Ἀπόλλωνος, ἥτις τὰς γυναῖκας ἐθεώρει ὡς τὰ προνομοῦχα ὄργανα τῆς θείας βουλῆς, ἐν Πατάρσι τῶν χρησμῶν ἐκδομένων ὑπὸ παρθένων, αἵτινες ἐν τῇ ναφεικονοῦν τῇ θεότητι.

Πρὸς τοῦτοις ἡ περιπαθὴς τῶν Λυκίων ὑπὲρ τῶν νεκρῶν μέριμνα ἀποδείκνυσι τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Ἡ πρὸς τοὺς νεκροὺς ἀγάπη αὕτη διαπιστοῦται ὑπὸ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων μνημείων. Πράγματι δὲ ὁ τι μάλιστα ἐπισύρει τὴν προσοχὴν ἐν ταῖς ἱκανότησι τῶν Λυκίων εἶναι ὁ πρὸς τὰ καλλιτεχνικά προϊόντα ἔργα αὐτῶν. Ἀμέσως περὶ τὰς ἀκροπόλεις αὐτῶν, ὑπερῆλθον ἰδρυμένας ἐν γραφικοῖς τοπίοις, ἀναπαύονται οἱ νεκροί, εἰς τὴν τῶν ὁποίων πληθὺς βράχων μετεβλήθη εἰς νεκρικός ὁδοὺς καὶ εἰς κοιμητήρια. Πανταχοῦ προκύπτει ἰδανικόν τι αἶσθημα, ὅπερ μετὰ καταπληκτικῆς δραστηριότητος ὑπερενίκησε πάντα τὰ προσκόματα καὶ ἐνεχάραξεν ἐπὶ τοῦ ὅλου τοπίου τὸν ἀνεξάλειπτον τύπον τῶν ὑψίστων ἐμπνεύσεων.

Καίτοι ἀδύνατος σχεδὸν ἀποβαίνει ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐποχῆς τῶν μνημείων τῆς Λυκίας καὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὸ ἔθνος τοῦτο ὠργάνωσε τοὺς ἀστικούς αὐτοῦ δήμους καὶ ὥρισε τὴν ὁμόσπονδον αὐτοῦ σύνταξιν, δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι τὰ σπέρματα τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀναπτύξεως, ἐλευθέρως ἐν τῇ ἐκδηλώσει αὐτῆς καὶ παγκοσμίῳ ἐν ταῖς τάσσειν, ἐναπετέθησαν ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων ἐν τοῖς κόλποις τοῦ λυκικοῦ λαοῦ, ὅς ἐν τοῖς σπουδαιότατοις τοῦ πολιτισμοῦ κλάδοις ἀπέβη ὁ πρόδρομος καὶ τὸ πρότυπον τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ τῆς Πελοποννήσου ἡγεμόνες πρὸς ὀχύρων τῶν πύργων αὐτῶν ἐκάλεσαν ἐργάτας ἐκ τῆς αὐτῆς Λυκίας, ἥτις καὶ ἥρωας παρήγαγεν, οἷοι ὁ Βελλεροφῶν καὶ ὁ Περσεύς, ἡ πρώτη δὲ ἐγγράφος ἀνακοίνωσις, ἥς μνεῖα παρ' Ὀμήρῳ γίνεται, διεξάγεται μετὰ ξὺ Ἀργεῶν καὶ Λυκίας. Παρὰ τοῖς Λυκίοις κυρίως ἀπαντᾷ ἡ ἰδέα τοῦ τριαδικοῦ Διὸς ἢ Τριόπα, ἐνὸς κατ' οὐσίαν, ἀλλ' ὑπὸ τριπλὴν μορφήν κυβερνῶντος τὸ σύμπαν. Ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος λατρεία εἰσῆλθεν εἰς τὴν δόξαν τὴν ταύτην, τῶν Λυκίων θεωρούντων αὐτὸν ὡς τὴν αἰσθητοτάτην ἐκδήλωσιν τῆς κεκρυμμένης θεότητος τοῦ Διὸς, σεβόντων αὐτὸν ὡς προφήτην τοῦ ὑπάτου θεοῦ καὶ ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ταύτῃ θεραπευσάντων πρὸ πάντων τῶν ἄλλων λαῶν τὴν κατ' Ἀπόλλωνα μαντικὴν εἰς τὴν διὰ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν, τῶν σπλάγχνων τῶν θυμάτων, τῆς ἐρμηνείας τῶν ὀνείρων καὶ τῆς προφητικῆς ἐμπνεύσεως τῶν σιδυλῶν ἐξακριβῶσιν τῶν θεῶν βουλῶν.

Ἡ Τρωάς καὶ ἡ Λυκία εἰς ἡμέρας πανόμοιοι, τοὺς αὐτοὺς τιμῶσαι θεοὺς, ὡς τὸν Διὰ Τριόπαν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, τοὺς αὐτοὺς ἥρωας, οἷοι ὁ Πάνδαρος, τῶν ποταμῶν δὲ καὶ τῶν ὀρέων

αὐτῶν τὰ αὐτὰ φερόντων ὀνόματα· προσέτι μέρος τῆς Τρωάδος ἐκαλεῖτο Λυκία ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν κατοίκων αὐτοῦ, ὡς καὶ οἱ Λύκιοι ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ ἐκαλοῦντο Τρωεῖς. Ἀφ' ἑτέρου αἱ δύο αὗται χώραι, συννημέναι ἀλλήλαις δι' οὕτω στενῆς ἀδελφότητος, συνῆπτοντο πρὸς τὴν Κρήτην δι' ἄλυστων δεσμῶν, ἡ μὲν Τρωάς διὰ τῆς Ἰδῆς καὶ τῶν ἰδαιῶν αὐτῆς πνευμάτων, ἡ δὲ Λυκία διὰ τοῦ Σαρπηδόνης καὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος. Λύκιοι, Κρήτες καὶ Κάρες συναντῶνται ἐπὶ τοῦ μεδαίου τμήματος τῆς δυσμικῆς ἀκτῆς, μετὰ τῶν δύο χειρσόνιδων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μαϊάνδρου, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ναυτικῇ πόλει τῆς Μιλήτου, καὶ ἀνωτέρω καταντικρὺ τῆς Χίου, ἥτις ὀφείλει τοὺς ἀμπελώνας αὐτῆς τοῖς Κρησίν, ἐν Ἐρυθραῖς.

Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ διατάξῃ χρονολογικῶς τὰς διασταυρουμένας ταύτας ροπὰς; Τίς θὰ ἠδύνατο, παρατηρῶν τὴν παλαιοῖαν ταύτην καὶ ἀμωπὴν, νὰ εἴπῃ ποῦ δέον νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀφετηρίαν, πρὸς μεσημβρίαν ἢ πρὸς βορρᾶν, ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἢ ἐν Κρήτῃ; Πράγματι, εἰ καὶ αἱ σπουδαιόταται λατρεῖαι, ἰδίᾳ δὲ αἱ φρυγικαί, εἰσῆλθον ἀναμφισβητήτως ἐκ τῆς ἡλείρου εἰς τὴν νῆσον, δὲν εἶναι ἀπίθανον ὡσαύτως ὅτι ἡ νῆδος ἀπέδωκε τῇ ἡλείρῳ, ἐξνυγενομένην ὅμως καὶ ταθεωρημένην, ὅ τι παρ' αὐτῆς κατ' ἀρχὰς εἶχε λάβει. Αὐτόθι ἐπὶ αἰῶνας διεξήχθη μετὰ τῶν δύο παραλίων ζοροστάτη συναλλαγῇ, σερὰ ἀδιάκοπος ἀμοιβαίων ἀντιδόσεων, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους ἐμορφώθη κόσμος, πεποικισμένος ὑπὸ ὁμοιομόρφου πολιτισμοῦ, ὅς μετέδωκεν ἐπίσης τῶν φώτων αὐτοῦ εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τῆς Λυκίας μέχρι τῆς Τρωάδος.

Ὁ κοινὸς ἐν πάσαις ταῖς χώραις ταύταις χαρακτὴρ εἶναι ὅτι πανταχοῦ ἐκ τοῦ συγκεχυμένου κράματος τῶν διαφόρων ἐθνῶν προέκυψε διὰ τοῦ βαθμῶδον γενομένου, καθαρισμοῦ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πνεύματος τοῦτου ἐκδηλοῦται διὰ τῆς καταστάσεως τελειότερας τινὸς κοινωνικῆς τάξεως, διὰ τῆς ἰδρύσεως πολιτειῶν, διὰ τῆς ἡμερώσεως τῶν ἠθῶν, συμπληροῦται δὲ ὑπὸ τὴν ροπήν τῆς θρησκείας τοῦ Ἀπόλλωνος, ἥτις πανταχοῦ, ἐνθα εἰσῆλθον, ριζικῶς διεργάσθη τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἔξεις τῶν λαῶν. Αὕτη ἀπέσπασε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ κράτους τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, αὕτη τὴν λατρίαν κατέστησε καθῆκον ἠθικῆς ἀνυψώσεως, ἐθέσπισε ὁπλαδὴ ἐξελείψεις ὑπὲρ τῶν ἐνόχων συνειδήσεων, μαντεῖα δὲ χάριν τῶν ἐν ἀμνηχανίᾳ διατελούντων προσώπων. Τὰ εὐρηγήματα τῆς θρησκείας ταύτης ἐπέβαλλον τὸ καθῆκον καὶ ἐνέπνεον τὸν πόθον τῆς μετ' ἀκαταπονήτου ζήλου διαδόσεως αὐτῆς καὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀύσεως, διατελούσας ἐπὶ ἐν τῇ ζόφῳ τῶν ἀρχαίων δεισιδαιμονιών. Οἱ τῆς Διῆου ἱερεῖς ἐγίνωσκον ὅτι τὰ πρῶτα ἀγάλματα τῆς λατρείας αὐτῶν εἶχον κομιθεῖν ἐκ Λυκίας. Ἡ Διῆς ἐνεκα τοῦ ἐξαιρέτου αὐτῆς λιμένος καὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν τῇ μέσῳ τοῦ Αἰγαίου ἦν τῶν σπουδαιότατων σταθμῶν ὡς πρὸς τε τὸ ἐμπόριον καὶ τὸν θρησκευτικὸν προσελυτισμόν. Ἐν Διῇ ἀνέβη ἐκ τῆς γῆς παρὰ τὴν ἐλαίαν καὶ τὸν φοῖνικα ἡ πρώτη ἱερὰ δάφνη, ἐκεῖθεν τὰ ἀκάτια τῶν ἱεροποστόλων ἱστοπλοῦσι διὰ τῶν νήσων πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἡπειρον, ἐξανάπτοντα ὅπου πρῶς ὠρίζοντο τὴν λαμπάδα καθαρωτέρου δόγματος καὶ πολιτισμοῦ, ἅτινα ἀπὸ πολλοῦ ἦδη ἤκμαζον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι.

(Ἀκολουθεῖ).

(1) Τὸ ἔθνος τῶν Λυκίων νὰ ὀρίζωσιν ἐκ μητρὸς τὴν καταγωγὴν ἐθεωρεῖτο ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ὡς τεκμήριον τοῦ πρὸς τὰς γυναῖκας, σεβασμοῦ (Ἡρακλ. ὁ Ποντ., ἀπ. 15. Bachofen, *Das lykische Volk*, σ. 31). Ἐν τούτοις κατὰ τὸν συγγραφεὰ τῆς παρούσης ἱστορίας τὸ ἔθνος τοῦτο φαίνεται ὅτι λείψανον ἀτελοῦς τινος ἐπὶ κοινωνικῆς καταστάσεως, ὅπερ κατέλιπον, ὅτε οἱ τῆς ὑπάρξεως ὅροι ἀπέβησαν τακτικώτεροι, καὶ τὸ ὅποιον ἀντικατέστη ὑπὸ τοῦ ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν κρατοῦντος ἔθους τοῦ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν πατέρων ὀρισμοῦ τῶν τέκνων. Ἄλλως τε, σημειοῦται προσέτι ὁ συγγραφεὺς, τὸ ἀρχαῖον ἔθνος πολὺ ἀπέχετο τοῦ εἶναι ἴδιον τῷ λαῷ τῶν Λυκίων μόνον. Ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις (Schmidt, *Griech. Papyrus*, σ. 321), κατεδείχθη μεθ' ἱκανῶς ἀξιοπιστῶν λόγων ὑπὸ τοῦ Σαγγωνιάδου (σ. 16, ἐκδ. Orelli) καὶ τοῦ Φίλωνος (σ. 31, ἐκδ. Bunsen) διαπιστοῦται δὲ παρὰ τοῖς Ἑρμούχοις, παρὰ τοῖς Κρησίν, οὕτω στενῶς συνδεμένοις τοῖς Λυκίοις, αἵτινες δὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐκάλουν μητρίδα, καὶ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις. (Πρβλ. Bachofen, ἐν τοῖς *Verhandlungen der Stuttgarter Philologenversammlung*, σ. 446, καὶ ἐν ἔργῳ ἐπιγραφόμενῳ *Mutterrechte*). Ἡ ἐξαιρετικὴ σπουδαιότης, ἣν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλήνες ἀπέδιδον τῇ ἐκ μητρὸς καταγωγῇ, δείκνυται ἐν τῇ λέξει ἀδελφός (G Curtius, *Die Sprachwissenschaft in ihrem Verh. uniss zur klassischen Philologie*, 1848, σ. 57). Ἄν λοιπὸν ἴδῃ Ἡρόδοτος (Α', 173) ἀναφέρει ὡς ἰδίαν τοῖς Λυκίοις τὴν ἑξὶν τοῦ ὀρίσιν τὰ πρόσωπα ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρὸς αὐτῶν, δέον ἐκ τούτου νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ λείψανον τοῦτο τῶν ἀρχαίων ἡθῶν διειρηθῇ παρ' αὐτοὺς ἐπὶ πλείονα ἢ ἀλλὰ χρόνον.

1) Περὶ τοῦ Διὸς Τριόπα ἴδε *Archaeologische Zeitung*, XIII, 1855, σ. 10.

1) Περὶ τῆς σχέσεως Τροίας καὶ Λυκίας ἴδε Deimling (*Leleger*, σ. 100) καὶ Schönborn (*Ueber das Wesen Apollons und die Verbreitung seines Dienstes*, Berlin, 1854).

2) Περὶ τοῦ ἔργου τῆς Διῆς ἴδε Stark, *Mytholog. Paralleeln*, σ. 77, 83, 115. Περὶ τῆς Διῆς δὲ ὡς κεντρικοῦ ἐμπορικοῦ σταθμοῦ, οἰκουμένης καὶ ὑπὸ τῶν Φοινίκων, ἴδε C. I. Gr. 2290, 2319, 2271.